

Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

9. september 2020*

»Præjudiciel forelæggelse – socialpolitik – overførsel af virksomheder – direktiv 2001/23/EF – artikel 3 og 5 – varetagelse af arbejdstagernes rettigheder – beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens – overdragelse foretaget af kuratoren for den overdragende virksomhed, der er underlagt en insolvensbehandling – erhvervstilknyttede aldersforsikringsydelse – begrænsning af erhververens forpligtelser – størrelsen af ydelsen i henhold til den supplerende faglige forsikringsordning beregnet i forhold til arbejdstagerens løn på tidspunktet for indledningen af insolvensproceduren – direktiv 2008/94/EF – artikel 8 – direkte virkning – betingelser«

I de forenede sager C-674/18 og C-675/18,

angående to anmodninger om præjudiciel afgørelse i henhold til 267 TEUF, indgivet af Bundesarbeitsgericht (forbundsdomstol i arbejdsretlige sager, Tyskland), ved afgørelser af 16. oktober 2018, indgået til Domstolen den 30. oktober 2018, i sagerne

EM

mod

TMD Friction GmbH (sag C-674/18),

og

FL

mod

TMD Friction EsCo GmbH (sag C-675/18),

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, E. Regan, og dommerne I. Jarukaitis, E. Juhász (refererende dommer), M. Ilešič og C. Lycourgos,

generaladvokat: E. Tanchev,

justitssekretær: fuldmægtig M. Krausenböck,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 12. december 2019,

* Processprog: tysk.

efter at der er afgivet indlæg af:

- EM ved Prozessbevollmächtigter R. Buschmann,
- FL ved Rechtsanwälte R. Scholten og M. Schulze,
- TMD Friction GmbH og TMD Friction EsCo GmbH ved Rechtsanwälte B. Reinhard og T. Hoffmann-Remy,
- den tyske regering ved J. Möller og R. Kanitz, som befuldmægtigede,
- Europa-Kommissionen ved M. Kellerbauer og B.-R. Killmann, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 5. marts 2020, afsagt følgende

Dom

- 1 Anmodningerne om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 3 og artikel 5 i Rådets direktiv 2001/23/EF af 12. marts 2001 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder eller bedrifter eller af dele af virksomheder eller bedrifter (EFT 2001, L 82, s. 16) samt af artikel 8 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens (EUT 2008, L 283, s. 36).
- 2 Anmodningerne er blevet indgivet i forbindelse med to tvister mellem, i den første sag (sag C-674/18), EM og TMD Friction GmbH og, i den anden sag (sag C-675/18), FL og TMD Friction EsCo GmbH, vedrørende rettigheder optjent med henblik på en erhvervstilknyttet ydelse i forbindelse med alderdom i tilfælde af en virksomhedsoverførsel, der gennemføres i forbindelse med en insolvensbehandling.

Retsforskrifter

EU-retten

Direktiv 2001/23

- 3 Tredje, fjerde og sjette betragtning til direktiv 2001/23 lyder således:
    - »(3) Det er nødvendigt at fastsætte bestemmelser til beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af ny indehaver især for at sikre varetagelsen af deres rettigheder.
    - (4) Der er stadig forskelle mellem medlemsstaterne for så vidt angår omfanget af beskyttelsen af arbejdstagerne på dette område; disse forskelle bør mindskes.
- [...]
- (6) I 1977 vedtog Rådet direktiv 77/187/EØF [af 14.2.1977 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder, bedrifter eller af dele af virksomheder eller bedrifter (EFT 1977, L 61, s. 26)] for at

fremme en harmonisering af de relevante nationale love, som sikrer varetagelse af arbejdstagernes rettigheder og pålægger overdragere og erhververe at informere og høre arbejdstagernes repræsentanter i rimelig tid.«

4 I henhold til dette direktivs artikel 1, stk. 1, litra a), finder dette direktiv anvendelse på overførsel af en virksomhed eller bedrift eller af en del af en virksomhed eller bedrift til en anden indehaver som følge af en overdragelse eller fusion.

5 Det nævnte direktivs artikel 3 bestemmer:

»1. Overdragerens rettigheder og forpligtelser i henhold til en arbejdskontrakt eller et arbejdsforhold, som bestod på tidspunktet for overførslen, overgår som følge af denne overførsel til erhververen.

[...]

3. Efter overførslen skal erhververen opretholde de løn- og arbejdsvilkår, som ifølge en kollektiv overenskomst gjaldt for overdrageren, indtil den kollektive overenskomst opsiges eller udløber, eller en anden kollektiv overenskomst træder i kraft eller får virkning.

Medlemsstaterne kan begrænse den periode, hvori løn- og arbejdsvilkårene skal opretholdes, idet den dog ikke kan være kortere end ét år.

4. a) Medmindre medlemsstaterne bestemmer andet, finder stk. 1 og 3 ikke anvendelse på arbejdstageres ret til ydelser i forbindelse med alderdom og invaliditet eller ydelser til efterladte i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, der findes ud over medlemsstaternes lovbestemte sociale sikringsordninger.;

b) Selv når medlemsstaterne ikke i henhold til litra a) bestemmer, at stk. 1 og 3 finder anvendelse på sådanne rettigheder, træffer de nødvendige foranstaltninger for at beskytte arbejdstagernes interesser og de personers interesser, som allerede har forladt overdragerens bedrift på tidspunktet for overførslen, for så vidt angår helt eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom, herunder ydelser til efterladte, i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger som omhandlet i litra a).«

6 Artikel 5 i samme direktiv bestemmer:

»1. Medmindre medlemsstaterne bestemmer andet, gælder artikel 3 og 4 ikke for overførsel af en virksomhed eller bedrift eller af en del af en virksomhed eller bedrift, når der mod overdrageren er indledt konkursbehandling eller en anden tilsvarende insolvensbehandling, som tager sigte på realisering af overdragerens aktiver, og som er under tilsyn af en kompetent offentlig myndighed (som kan være en kurator, der er godkendt af en kompetent offentlig myndighed).

2. Når artikel 3 og 4 gælder for overførsel under en insolvensbehandling, som er indledt mod en overdrager (uanset om behandlingen er indledt med henblik på realisering af overdragerens aktiver), og forudsat at denne behandling gennemføres under tilsyn af en kompetent offentlig myndighed (som kan være en kurator, der er fastsat ved national lovgivning), kan en medlemsstat bestemme:

a) at uanset artikel 3, stk. 1, skal overdragerens økonomiske forpligtelser i henhold til arbejdskontrakter eller arbejdsforhold, som skal opfyldes inden overførslen eller indledningen af insolvensbehandling, ikke overgå til erhververen, forudsat at denne behandling i henhold til den pågældende medlemsstats lovgivning indebærer en beskyttelse, som mindst svarer til den, der gives i de situationer, der er omfattet af Rådets direktiv 80/987/EØF af 20. oktober 1980 om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens [(EFT 1980, L 283, s. 23)]

[...]

4. Medlemsstaterne træffer de nødvendige foranstaltninger med henblik på at forhindre misbrug af insolvensbehandling på en sådan måde, at arbejdstagerne fratages de rettigheder, der er fastlagt i dette direktiv.«

Direktiv 2008/94

7 Tredje betragtning til direktiv 2008/94 er affattet således:

»Det er nødvendigt at fastsætte bestemmelser til beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens og for at sikre dem et minimum af beskyttelse, især for at sikre betalingen af deres tilgodehavender, under hensyntagen til kravet om en afbalanceret økonomisk og social udvikling i Fællesskabet. Med henblik herpå bør medlemsstaterne etablere en garantiinstitution, der sikrer arbejdstagerne betaling af løntilgodehavender.«

8 Ifølge dette direktivs artikel 1, stk. 1, finder det anvendelse på tilgodehavender, som arbejdstagere i medfør af en arbejdsaftale eller et ansættelsesforhold har hos arbejdsgivere, der er insolvente i henhold til direktivets artikel 2, stk. 1.

9 Samme direktivs artikel 2, stk. 1, bestemmer:

»Med henblik på dette direktiv anses en arbejdsgiver for at være insolvent, når der med hjemmel i de administrativt eller ved lov fastsatte bestemmelser i en medlemsstat er indgivet begæring om indledning af kollektiv bobehandling som følge af arbejdsgiverens insolvens, som medfører, at arbejdsgiveren helt eller delvis mister rådigheden over sine aktiver, at der udpeges en kurator eller en person med en lignende funktion, og at den myndighed, som har kompetence i henhold til nævnte bestemmelser

a) enten har truffet afgørelse om indledning af bobehandlingen, eller

b) har konstateret, at arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift er lukket endeligt, og at de foreliggende aktiver ikke er tilstrækkelige til at berettigg indledning af bobehandlingen.«

10 I det nævnte direktivs artikel 2, stk. 2, første afsnit, bestemmes:

»Dette direktiv berører ikke medlemsstaternes nationale retsregler for så vidt angår definitionen af udtrykkene »arbejdstager«, »arbejdsgiver«, »løn«, »erhvervet ret« og »delvis erhvervet ret«.«

11 Artikel 8 i direktiv 2008/94 har følgende ordlyd:

»Medlemsstaterne sikrer, at de nødvendige foranstaltninger træffes for at beskytte interesser hos arbejdstagere og personer, der allerede havde forladt arbejdsgiverens virksomhed eller bedrift på datoen for dennes insolvens, for så vidt angår erhvervet ret eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom, herunder ydelser til efterladte, i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, som ikke er omfattet af nationale lovbestemte sociale sikringsordninger.«

Tysk ret

- 12 Bürgerliches Gesetzbuch (den tyske borgerlige lovbog), i den affattelse, der finder anvendelse på tvisterne i hovedsagerne (herefter »BGB«), bestemmer i § 613a med overskriften »Rettigheder og pligter ved virksomhedsoverførsler«:

»(1) Hvis en virksomhed eller en del af en virksomhed overgår til en anden ejer ved en retshandel, indtræder sidstnævnte i de rettigheder og pligter, der bestod under arbejdsforholdet på tidspunktet for overførslen. Er disse rettigheder og pligter underlagt retsreglerne i en kollektiv overenskomst eller en lokalaftale, indgår de som en del af arbejdsforholdet mellem den nye ejer og arbejdstageren.[...]

[...]

(4) Den forrige arbejdsgivers eller den nye indehavers opsigelse af en arbejdstager på grund af overførsel af en virksomhed eller del af en virksomhed er ugyldig. Dette berører ikke retten til at opsiges en arbejdstager af andre grunde.«

- 13 Insolvenzordnung (lov om insolvens) af 5. oktober 1994 (BGBl. 1994 I, s. 2866), som ændret ved lov af 23. juni 2017 (BGBl. 2017 I, s. 1693), bestemmer i § 45 med overskriften »Konvertering af fordringer«:

»Fordringer, som ikke er økonomiske, eller hvis størrelse ikke er opgjort, skal gøres gældende med den værdi, som kan fastsættes på tidspunktet for indledningen af insolvensbehandlingen. [...]

[...]«

- 14 Denne lovs § 108 med overskriften »Bevarelse af visse forpligtelser« er affattet som følger:

»(1) [...] Debtors arbejdsforhold opretholdes og har retsvirkning i forhold til konkursmassen. [...]

[...]

(3) Den anden part kan kun gøre rettigheder gældende, der vedrører perioden før indledningen af insolvensbehandlingen, i egenskab af kreditor, som deltager i denne behandling.«

- 15 Nævnte lovs § 191 med overskriften »Hensyntagen til fordringer, der har opsættende virkning«, bestemmer:

»En fordring, der har opsættende virkning, medtages med dens samlede beløb i forbindelse med en delvis fordeling. Den del, der vedrører denne fordring, tilbageholdes i forbindelse med fordelingen.«

- 16 Samme lovs § 198 med overskriften »Deponering af de tilbageholdte beløb« bestemmer, at kurator skal deponere de beløb, der er tilbageholdt i forbindelse med den endelige fordeling, hos et kompetent organ.

- 17 Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (Betriebsrentengesetz) [lov om forbedring af erhvervstilknyttet aldersforsikring (lov om erhvervstilknyttede pensioner)] af 19. december 1974 (BGBl. I, s. 3610), som ændret ved lov af 17. august 2017 (BGBl. 2017 I, s. 3214) (herefter »lov om erhvervstilknyttede pensioner«), bestemmer i § 1b med overskriften »Beskyttelse af erhvervede rettigheder og udbetaling af erhvervstilknyttede pensionsydelse«:

»(1) En arbejdstager, som har en aftale om ydelser i henhold til en erhvervstilknyttet pensionsordning, bevarer sin ret til ydelser, hvis arbejdsforholdet ophører før rettens stiftelse, forudsat at han er fyldt 21 år, og at ansættelsen ligger mindst tre år før arbejdsforholdets ophør (ret, som er endeligt erhvervet). [...]

[...]«

18 § 9 i lov om erhvervstilknyttede pensioner bestemmer:

»I tilfælde af insolvensbehandling overføres den berettigedes erhvervede ret eller delvis erhvervede ret til supplerende aldersforsikringsydelser fra arbejdsgiveren, hvorpå retten mod den institution, der yder insolvenssikring, er baseret, til dette organ ved indledningen af behandlingen [...]. [...] Den delvis erhvervede ret, der er overført ved indledningen af insolvensbehandlingen, opgives i insolvensbehandlingen som ubetingede fordringer som omhandlet i § 45 i lov om insolvens [, som ændret ved lov af 23. juni 2017]. [...]«

19 Denne lovs § 30f bestemmer i stk. 1, første punktum:

»Når en arbejdstager er omfattet af en aftale om udbetaling af en ydelse i forbindelse med alderdom i henhold til den supplerende faglige forsikringsordning før den 1. januar 2001, skal der ske anvendelse af § 1b, stk. 1, for så vidt som retten til en ydelse bevares, hvis arbejdsforholdet ophører før den begivenhed, som giver ret til en ydelse, forudsat at arbejdstageren på datoen for dette forholds ophør er fyldt 35 år, og aftalen om udbetaling af en ydelse blev indgået

1. for mindst ti år siden

[...]

I sådanne tilfælde bevares retten til en ydelse ligeledes, hvis aftalen har eksisteret i fem år efter den 1. januar 2001, og hvis arbejdstageren på tidspunktet for arbejdsforholdets ophør var fyldt 30 år. [...]«

Twisterne i hovedsagerne og de præjudicielle spørgsmål

Sag C-674/18

20 EM, som er født i 1980, havde været ansat hos Textar GmbH siden den 1. august 1996. Dette selskab tildelte i henhold til en kollektiv virksomhedsaftale sine arbejdstagere en pension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning. I overensstemmelse med denne ordning udgør alderspensionen for hvert års beskæftigelse mellem 0,2 og 0,55% af arbejdstagerens bruttomånedsløn på en bestemt skæringsdag før arbejdsforholdets ophør, uden at den imidlertid kan overstige 20,25% efter 45 års tjeneste.

21 I forbindelse med ophøret af Textars aktiviteter blev EM's arbejdskontrakt overført til TMD Friction. Den 1. marts 2009 blev der indledt en insolvensbehandling af dette selskabs aktiver, men selskabets aktiviteter fortsatte.

22 Det fremgår af de sagsakter, der er forelagt for Domstolen, at kurator i april 2009 afhændede visse af TMD Frictions aktiviteter til en enhed, som efterfølgende, den 4. juni 2009, selv fik navnet TMD Friction.

23 Pensions-Sicherungs-Verein (institution, der yder garanti for erhvervstilknyttede pensioner, herefter »PSV«), som er et privatretligt organ, der sikrer betaling af erhvervstilknyttede pensioner i tilfælde af, at en arbejdsgiver i Tyskland bliver insolvent, meddelte EM, at han som følge af hans alder, dvs. 29 år på tidspunktet for indledningen af insolvensbehandlingen, endnu ikke havde erhvervet nogen endelig ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til § 1b, stk. 1, i lov om erhvervstilknyttede

pensioner, sammenholdt med denne lovs § 30f, stk. 1, første punktum, nr. 1, således at han ikke ville modtage nogen ydelse fra PSV i tilfælde af indtrædelsen af en begivenhed, som teoretisk set ville give ret til ydelser fra denne institution.

- 24 EM anlagde herefter sag mod TMD Friction med påstand om, at sidstnævnte i fremtiden, når han havde nået den pensionsalder, som gav ret til ydelser, udbetalte en alderspension til ham, hvis størrelse ville tage hensyn til de ansættelsesperioder, som han havde tilbagelagt før indledningen af insolvensbehandlingen.
- 25 TMD Friction gjorde heroverfor gældende, at erhververen i tilfælde af overførsel af en virksomhed efter indledningen af en insolvensbehandling af overdragerens aktiver herefter kun hæfter for den del af alderspensionen, der er baseret på de beskæftigelsesperioder, der er tilbagelagt efter indledningen af denne insolvensbehandling.
- 26 Efter at TMD Friction fik medhold i sagen ved første instans og efter appel, har EM iværksat revisionsanke ved den forelæggende ret, Bundesarbeitsgericht (forbundsdomstol i arbejdsretlige sager, Tyskland).
- 27 På denne baggrund har Bundesarbeitsgericht (forbundsdomstol i arbejdsretlige sager) besluttet at udsætte sagen og forelægge følgende præjudicielle spørgsmål for Domstolen:

»1) Tillader artikel 3, stk. 4, i [direktiv 2001/23] i tilfælde af overførsel af en virksomhed efter indledningen af en insolvensbehandling af virksomhedsoverdragerens formue i national ret, som principielt bestemmer, at artikel 3, stk. 1 og 3, i [direktiv 2001/23] også finder anvendelse på arbejdstageres ret til ydelser i forbindelse med alderdom og invaliditet eller ydelser til efterladte i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger i forbindelse med overførsel af en virksomhed, en begrænsning, således at erhververen ikke hæfter for rettigheder, som er baseret på beskæftigelsesperioder før indledningen af insolvensbehandlingen?

2) Såfremt det første præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende:

Følger de foranstaltninger, som i henhold til artikel 3, stk. 4, litra b), i [direktiv 2001/23] er nødvendige for at beskytte arbejdstagernes interesser for så vidt angår helt eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom, i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, i tilfælde af overførsel af en virksomhed efter indledning af en insolvensbehandling af virksomhedsoverdragerens formue af det beskyttelsesniveau, som kræves i henhold til artikel 8 i [direktiv 2008/94]?

3) Såfremt det andet præjudicielle spørgsmål besvares benægtende:

Skal artikel 3, stk. 4, litra b), i [direktiv 2001/23] fortolkes således, at de nødvendige foranstaltninger for at beskytte arbejdstagernes interesser for så vidt angår helt eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger er truffet, når national ret bestemmer, at

- forpligtelsen til i fremtiden at udbetale en ydelse i forbindelse med alderdom i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger til en arbejdstager, som er omfattet af overførslen af en virksomhed under insolvensbehandling, principielt overgår til virksomhedserhververen
- virksomhedserhververen hæfter for fremtidige pensionskrav i det omfang, hvori disse er baseret på beskæftigelsesperioder i virksomheden efter indledningen af insolvensbehandlingen

- den instans, som i henhold til national ret sikrer pensioner i tilfælde af insolvens, i dette tilfælde ikke skal dække den del af de fremtidige pensionskrav, som er erhvervet før indledningen af insolvensbehandlingen, og
  - arbejdstageren kan påberåbe sig retten til værdien af den del af sit fremtidige pensionskrav, som er erhvervet før indledningen af insolvensbehandlingen, i forbindelse med overdragerens insolvensbehandling?
- 4) Når national ret bestemmer, at artikel 3 og 4 i [direktiv 2001/23] i tilfælde af overførsel af en virksomhed også skal anvendes under en insolvensbehandling, finder artikel 5, stk. 2, litra a), i [direktiv 2001/23] da anvendelse på arbejdstagernes pensionsrettigheder i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, der allerede er opstået før indledningen af insolvensbehandlingen, men først medfører en ret til ydelser for arbejdstagerne, når den begivenhed indtræder, der udløser retten til pension, og dermed først på et senere tidspunkt?
- 5) Såfremt det andet eller det fjerde præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende:
- Omfatter det minimumsbeskyttelsesniveau, som medlemsstaterne skal sikre i henhold til artikel 8 i [direktiv 2008/94], også en forpligtelse til at sikre pensionsrettigheder, som i henhold til national ret endnu ikke var juridisk erhvervet ved indledningen af insolvensbehandlingen, og som i det hele taget kun erhverves juridisk i kraft af, at arbejdsforholdet ikke afsluttes i forbindelse med insolvensen?
- 6) Såfremt det femte præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende:
- Under hvilke omstændigheder kan de tab, som den tidligere arbejdstager har lidt på grund af arbejdsgiverens insolvens for så vidt angår ydelserne fra den erhvervstilknyttede pension, anses for åbenbart uforholdsmæssige og dermed forpligte medlemsstaterne til at sikre en minimumsbeskyttelse imod dem i henhold til artikel 8 i [direktiv 2008/94], selv om arbejdstageren modtager mindst halvdelen af de ydelser, der følger af vedkommendes akkumulerede pensionsrettigheder?
- 7) Såfremt det femte præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende:
- Sikres en beskyttelse af arbejdstagernes pensionsrettigheder, som er nødvendig i henhold til artikel 3, stk. 4, litra b), i [direktiv 2001/23] eller artikel 5, stk. 2, litra a), i [direktiv 2001/23], og som er sidestillet med artikel 8 i [direktiv 2008/94], også, når denne beskyttelse ikke følger af national ret, men kun af en direkte anvendelse af artikel 8 i [direktiv 2008/94]?
- 8) Såfremt det syvende præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende:
- Har artikel 8 i [direktiv 2008/94] også direkte virkning, således at den kan påberåbes af en individuel arbejdstager ved den nationale ret, når vedkommende ganske vist modtager mindst halvdelen af de ydelser, der følger af vedkommendes akkumulerede pensionsrettigheder, men de tab, som vedkommende lider på grund af arbejdsgiverens insolvens, alligevel skal anses for uforholdsmæssige?
- 9) Såfremt det ottende præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende:
- Skal en privatretligt organiseret institution anses for et offentligt organ i en medlemsstat, når medlemsstaten – på bindende vis for arbejdsgiveren – har udpeget den pågældende institution som den instans, der sikrer arbejdsmarkedspensioner i tilfælde af insolvens, og institutionen er

underlagt det statslige finanstilsyn og opkræver de nødvendige insolvenssikringsbeløb fra arbejdsgiverne i henhold til offentlig ret, og på samme måde som en myndighed kan tilvejebringe betingelserne for iværksættelse af tvangsfuldbyrdelse gennem en forvaltningsakt?«

Sag C-675/18

- 28 FL er født i 1950 og havde været ansat i Textar GmbH siden den 1. oktober 1968. Dette selskab tildelte i henhold til en kollektiv virksomhedsaftale sine arbejdstagere en pension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning. I overensstemmelse med denne ordning udgør alderspensionen for hvert års beskæftigelse 0,5% af arbejdstagerens bruttomånedsløn på en bestemt skæringsdag før arbejdsforholdets ophør, uden at den imidlertid kan overstige 22,5% efter 45 års tjeneste.
- 29 I forbindelse med ophøret af Textars aktiviteter blev FL's arbejdskontrakt overført til TMD Friction, hvis aktiviteter fortsatte efter indledningen af insolvensbehandlingen af dette, den 1. marts 2009.
- 30 Det fremgår af de sagsakter, der er forelagt Domstolen, at kurator i april 2009 overdrog visse af TMD Frictions aktiviteter til TMD Friction EsCo, idet sidstnævnte fra den 22. april 2009 havde erhvervet den virksomhed, hvori sagsøgeren i hovedsagen var ansat.
- 31 FL har siden den 1. august 2015 oppebåret en alderspension på 145,03 EUR pr. måned fra TMD Friction EsCo i henhold til den supplerende faglige forsikringsordning samt 816,99 EUR pr. måned fra PSV. Sidstnævnte baserede sig ved beregningen af denne pension på den månedlige bruttoløn, som FL oppebar på tidspunktet for indledningen af insolvensbehandlingen, således at det er datoen den 1. marts 2009, som var afgørende.
- 32 FL anlagde sag mod TMD Friction EsCo med påstand om, at sidstnævnte blev tilpligtet at betale ham en højere erhvervstilknyttet alderspension. Ifølge FL skulle størrelsen af hans erhvervstilknyttede alderspension, henset til hans tilbagelagte 45 tjenesteår ved TMD Friction EsCo eller virksomhedens retlige forgænger samt til den omstændighed, at hans månedlige bruttoløn var på 4 940 EUR inden ophøret af hans arbejdsforhold, have været fastsat til 1 111,50 EUR pr. måned. Ifølge FL ville TMD Friction EsCo fra dette beløb kun kunne fratække ydelsen på 816,99 EUR fra PSV. Han har derfor nedlagt påstand om, at TMD Friction EsCo, ud over den månedlige pension på 145,03 EUR, som udbetales af denne, skal betale ham et supplerende beløb på 149,48 EUR pr. måned.
- 33 TMD Friction EsCo har, ligesom TMD Friction i forbindelse med sag C-674/18, heroverfor fremført et argumentet om, at erhververen i tilfælde af overførsel af en virksomhed efter indledningen af en insolvensbehandling af overdragerens aktiver kun hæfter for den del af alderspensionen, der er baseret på de beskæftigelsesperioder, der er tilbagelagt efter indledningen af insolvensbehandlingen.
- 34 Efter at TMD Friction EsCo fik medhold i sagen ved første instans og efter appel, har FL iværksat revisionsanke ved den forelæggende ret, Bundesarbeitsgericht (forbundsdomstol i arbejdsretlige sager).
- 35 På denne baggrund har Bundesarbeitsgericht (forbundsdomstol i arbejdsretlige sager) besluttet at udsætte sagen og forelægge ni præjudicielle spørgsmål for Domstolen, idet det første, det andet, det fjerde og det sjette til niende spørgsmål er affattet på samme måde som i sag C-674/18:

»1) [...]

2) [...]

3) Såfremt det andet præjudicielle spørgsmål besvares benægtende:

Skal artikel 3, stk. 4, litra b), i [direktiv 2001/23] fortolkes således, at de nødvendige foranstaltninger for at beskytte arbejdstagernes interesser for så vidt angår helt eller delvis erhvervet ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger er truffet, når national ret bestemmer, at

- forpligtelsen til i fremtiden at udbetale en ydelse i forbindelse med alderdom i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger til en arbejdstager, som er omfattet af overførslen af en virksomhed under insolvensbehandling, principielt overgår til virksomhedserhververen
- virksomhedserhververen hæfter for pensionsrettigheder, hvis værdi bl.a. afhænger af varigheden af beskæftigelsen i virksomheden og lønnen, når den situation, der udløser retten til pension, indtræder, i det omfang disse rettigheder er baseret på beskæftigelsesperioder efter indledningen af insolvensbehandlingen
- den instans, som i henhold til national ret sikrer pensioner i tilfælde af insolvens, i dette tilfælde skal dække den del af pensionsrettighederne, der er erhvervet før indledningen af insolvensbehandlingen, for så vidt som denne dels værdi beregnes ud fra arbejdstagerens løn på tidspunktet for indledningen af insolvensbehandlingen, og
- hverken erhververen eller den instans, som sikrer pensioner i tilfælde af insolvens, hæfter for de forøgelse af pensionsrettighederne, der skyldes lønforhøjelser efter indledningen af insolvensbehandlingen, men for beskæftigelsesperioder før dette tidspunkt
- [...] arbejdstageren dog kan påberåbe sig denne forskel i værdien af sine pensionsrettigheder i forbindelse med overdragerens insolvensbehandling?

4) [...]

5) Såfremt det andet eller det fjerde præjudicielle spørgsmål besvares bekræftende:

Omfatter det minimumsbeskyttelsesniveau, som medlemsstaterne skal sikre i henhold til artikel 8 i [direktiv 2008/94], også den del af de pensionsrettigheder, som er erhvervet på tidspunktet for indledningen af insolvensbehandlingen, der kun opstår i kraft af, at arbejdsforholdet ikke afsluttes i forbindelse med insolvensen?

6) [...]

7) [...]

8) [...]

9) [...]«

³⁶ Ved afgørelse truffet af Domstolens præsident den 23. november 2018 er sagerne C-674/18 og C-675/18 blevet forenet med henblik på den skriftlige forhandling, den mundtlige forhandling og dommen.

De præjudicielle spørgsmål

Indledende bemærkninger

- 37 De to hovedsager vedrører kurators overførsel af virksomheder efter indledningen af en insolvensbehandling, i forbindelse med hvilken såvel ansættelseskontrakter som de forpligtelser, der følger af den supplerende faglige forsikringsordning, der finder anvendelse i henhold til en kollektiv virksomhedsaftale, blev overført til erhververne. De i hovedsagerne omhandlede arbejdstagere har anlagt sager mod disse erhververe og gjort gældende, at disse ligeledes skal udrede deres ret til alderspension for de ansættelsesperioder, der var tilbagelagt før indledningen af insolvensbehandlingen, for så vidt som PSV ifølge national ret ikke dækkede disse rettigheder eller kun dækkede dem i begrænset omfang.
- 38 Ifølge den forelæggende rets redegørelse indtræder erhververen i tysk ret i overensstemmelse med BGB's § 613a i princippet i de rettigheder og forpligtelser, der følger af de arbejdsforhold, der bestod på tidspunktet for overførslen af virksomheden, herunder i det tilfælde, hvor denne overdragelse finder sted efter indledningen af en insolvensbehandling. Erhververen bliver debitor for de forpligtelser, der følger af de fremtidige udbetalinger af en alderspension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning. Derfor skal der ved beregningen af en sådan pension ligeledes tages hensyn til de beskæftigelsesperioder i virksomheden, som den pågældende arbejdstager allerede har tilbagelagt hos overdrageren eller sidstnævntes retlige forgængere.
- 39 Ifølge den forelæggende rets fortolkning af national ret, i denne rets dom af 17. januar 1980, er det imidlertid ikke, i overensstemmelse med princippet om kreditorers ligestilling, i tilfælde af en overførsel af virksomhed efter indledningen af en insolvensbehandling tilladt, at de overførte ansatte kan gøre deres krav gældende over for en ny solvent debitor og således får en uberettiget fordel i forhold til andre kreditorer, navnlig i forhold til de arbejdstagere, hvis arbejdsforhold ophørte. I tilfælde af en sådan overførsel af virksomhed hæfter erhververen således hverken for den erhvervede ret eller for den delvis erhvervede ret til ydelser, med hensyn til hvilke den krævede ansættelsesperiode i virksomheden allerede er blevet tilbagelagt af arbejdstageren inden indledningen af insolvensbehandlingen. Erhververens ansvar for ydelser i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning er nemlig begrænset til den del, som arbejdstageren har erhvervet takket være sin beskæftigelse i virksomheden efter indledningen af insolvensbehandlingen.
- 40 Med henblik på beregningen af størrelsen af den alderspension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning, som erhververen skal udbetale til arbejdstageren i tilfælde af indtræden af en begivenhed, der giver ret til en ydelse, skal denne alderspension følgelig, som anført af den forelæggende ret, for det første fastsættes på grundlag af bestemmelserne i den nævnte pensionsordning, idet der tages hensyn til alle de beskæftigelsesperioder, som arbejdstageren har tilbagelagt i arbejdsforholdet, og i givet fald til arbejdstagerens bruttoløn inden arbejdsforholdets ophør. For det andet skal det beløb, der følger af denne beregning, fordeles mellem den del, der vedrører de beskæftigelsesperioder i virksomheden, der er tilbagelagt i forbindelse med det arbejdsforhold, der ligger forud for indledningen af insolvensbehandlingen, og den del, der vedrører de perioder, der er tilbagelagt efter den nævnte indledning.
- 41 I øvrigt fremhæves det, at PSV kun er forpligtet til at intervenere for så vidt angår den del af pensionsrettighederne, som de arbejdstagere, der er overtaget af erhververen, har optjent i de perioder, hvor de har været beskæftiget af den overdragende virksomhed før indledningen af insolvensbehandlingen, hvis disse arbejdstagere, i lighed med FL, kan gøre deres erhvervede rettigheder gældende på dette tidspunkt. Selv i et sådant tilfælde, og til forskel fra det nominelle beløb, der anvendes ved beregningen af erhververens andel, beregnes størrelsen af de ydelser, som skal afholdes af PSV, desuden på grundlag af arbejdstagerens månedlige bruttoløn på tidspunktet for indledningen af insolvensbehandlingen.

- 42 Følgelig vil der kunne opstå en difference, som af den forelæggende ret i det foreliggende tilfælde er opgjort til 142,22 EUR pr. måned, mellem på den ene side størrelsen af de beløb, der rent faktisk udbetales af PSV og erhververen, og på den anden side den nominelle størrelse af den samlede pension, som FL ville have haft ret til under normale omstændigheder. Ikke desto mindre vil en sådan arbejdstager kunne anmelde sin fordring som passiv til konkursmassen med dette beløb (sag C-675/18).
- 43 Hvad angår en arbejdstager som EM (sag C-674/18), som endnu ikke havde erhvervet endelige pensionsrettigheder på tidspunktet for indledningen af insolvensbehandlingen, intervenserer PSV ikke, men den berørte vil kunne anmelde sin fordring i konkursmassen med størrelsen af disse rettigheder.
- 44 Det bemærkes, at det som led i den samarbejdsprocedure mellem de nationale retter og Domstolen, som er indført ved artikel 267 TEUF, tilkommer Domstolen at give den forelæggende ret et hensigtsmæssigt svar, som sætter denne i stand til at afgøre den tvist, der verserer for den. Ud fra dette synspunkt påhviler det Domstolen i givet fald at omformulere de spørgsmål, der forelægges den (dom af 28.5.2020, World Comm Trading Gfz, C-684/18, EU:C:2020:403, præmis 26 og den deri nævnte retspraksis).
- 45 I det foreliggende tilfælde skal de præjudicielle spørgsmål i hver af de forenede sager forstås således, at den forelæggende ret er i tvivl om, for det første, hvorvidt den i disse sager omhandlede nationale lovgivning og den nationale retspraksis er forenelig med direktiv 2001/23 og direktiv 2008/94, dernæst, hvorvidt tab som dem, der er lidt af EM og FL, skal eller ikke skal anses for åbenbart uforholdsmæssige, henset til artikel 8 i direktiv 2008/94, og endelig, om den direkte virkning, som denne bestemmelse kan have, samt dens anvendelighed over for en privatretlig institution, der yder garanti mod arbejdsgiveres insolvens på området for erhvervstilknyttede pensioner, såsom PSV.
- 46 Det bemærkes, at sagsøgerne i hovedsagerne over for Domstolen har udtrykt tvivl med hensyn til spørgsmålet, om insolvensbehandlingen i de sager, der er genstand for tvisterne i hovedsagerne, er blevet indledt vedrørende overdrageren med det formål at kunne gennemføre overførslen af virksomhed på en måde, så den byrde, der påhviler erhververne i medfør af de rettigheder, der er optjent af disse sagsøgere i deres supplerende faglige forsikringsordninger, kan nedsættes. I det foreliggende tilfælde har den forelæggende ret imidlertid ikke i sine anmodninger om præjudicielle afgørelser anført, at der skulle foreligge svig eller misbrug med hensyn til indledningen af insolvensbehandlingen vedrørende overdrageren.

Det første, det andet og det fjerde spørgsmål i hver af de forenede sager

- 47 Med det første, det andet og det fjerde spørgsmål i hver af de forenede sager ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om direktiv 2001/23, navnlig henset til direktivets artikel 3, stk. 1 og 4, samt til artikel 5, stk. 2, litra a), skal fortolkes således, at det, i tilfælde af overførsel af en virksomhed, der er underlagt en insolvensbehandling, som er iværksat af virksomhedens kurator, er til hinder for en national lovgivning, således som fortolket i national retspraksis, hvorefter erhververen – efter indledningen af insolvensbehandlingen – ved indtrædelsen af den begivenhed, der giver ret til en alderspension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning, ikke hæfter for en arbejdstagers delvis erhvervede ret til denne alderspension, som er optjent i ansættelsesperioder, der ligger forud for indledningen af insolvensbehandlingen.
- 48 Med henblik på at besvare disse spørgsmål bemærkes, at direktiv 2001/23, således som det fremgår af direktivets artikel 3, sammenholdt med tredje betragtning hertil, tilsigter at beskytte arbejdstagerne ved at sikre, at deres rettigheder bevares, når virksomheden skifter indehaver, idet arbejdstagerne kan forblive ansat i virksomheden under den nye indehaver på de vilkår, der var aftalt med overdrageren. Direktivets formål er så vidt muligt at sikre, at arbejdskontrakten eller arbejdsforholdet fortsættes af erhververen uden ændringer for at forhindre, at de arbejdstagere, der berøres af overførslen, stilles

ringere alene på grund af overførslen (jf. i denne retning kendelse af 28.1.2015, Gimnasio Deportivo San Andrés, C-688/13, EU:C:2015:46, præmis 34, og dom af 16.5.2019, Plessers, C-509/17, EU:C:2019:424, præmis 52 og den deri nævnte retspraksis).

- 49 I lyset af de forskelle, der findes mellem medlemsstaterne vedrørende rækkevidden af beskyttelsen af arbejdstagerne på dette område, tilsigter det pågældende direktiv imidlertid, som det fremgår af fjerde og sjette betragtning hertil, at reducere disse forskelle gennem en tilnærmelse af de nationale lovgivninger, uden at det dog foreskriver en fuldstændig harmonisering på området (kendelse af 28.1.2015, Gimnasio Deportivo San Andrés, C-688/13, EU:C:2015:46, præmis 35 den deri nævnte retspraksis).
- 50 Selv om de af overførslen berørte arbejdstageres interesser i overensstemmelse med direktiv 2001/23's formål skal beskyttes, kan der imidlertid desuden ikke ses bort fra erhververens interesser. Dette direktiv har ikke kun til formål at beskytte arbejdstagernes interesser i forbindelse med overførsel af en virksomhed, men skal sikre den rette balance mellem sidstnævntes interesser på den ene side og erhververens interesser på den anden side (dom af 26.3.2020, ISS Facility Services, C-344/18, EU:C:2020:239, præmis 26).
- 51 I denne henseende skal det imidlertid præciseres, at reglerne i direktiv 2001/23 skal anses for præceptive, for så vidt som det ikke er tilladt medlemsstaterne at fravige disse til ugunst for arbejdstagerne, med forbehold for de undtagelser, der er fastsat i selve dette direktiv (jf. i denne retning kendelse af 28.1.2015, Gimnasio Deportivo San Andrés, C-688/13, EU:C:2015:46, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).
- 52 Nævnte direktivs artikel 3, stk. 1, første afsnit, fastsætter princippet om, at overdragerens rettigheder og forpligtelser i henhold til en arbejdskontrakt eller et arbejdsforhold, som bestod på tidspunktet for overførslen, overgår til erhververen.
- 53 Imidlertid følger det for det første af artikel 3, stk. 4, litra a), i direktiv 2001/23, at medmindre medlemsstaterne bestemmer andet, finder stk. 1 og 3 i samme artikel ikke anvendelse på arbejdstageres ret til ydelser i forbindelse med alderdom og invaliditet eller ydelser til efterladte i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, der findes ud over medlemsstaternes lovbestemte sociale sikringsordninger.
- 54 Det skal endvidere bemærkes, at selv når medlemsstaterne ikke benytter sig af denne artikels stk. 1 og 3, på de rettigheder, der er omhandlet i denne doms ovenstående præmis, skal disse i overensstemmelse med artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23 vedtage de nødvendige foranstaltninger til beskyttelse af arbejdstagernes rettigheder – herunder de arbejdstagere, der allerede har forladt overdragerens virksomhed på tidspunktet for overførslen – for så vidt angår deres erhvervede ret eller ret, som er ved at blive erhvervet, til ydelser ved alderdom og dødsfald, i henhold til de i dette direktivs artikel 3, stk. 4, litra a), nævnte supplerende ordninger (kendelse af 28.1.2015, Gimnasio Deportivo San Andrés, C-688/13, EU:C:2015:46, præmis 44 og den deri nævnte retspraksis).
- 55 For det andet bestemmer artikel 5, stk. 1, i direktiv 2001/23, at sidstnævntes artikel 3 og 4 ikke, medmindre medlemsstaterne bestemmer andet, gælder for overførsel af en virksomhed, når der mod overdrageren er indledt konkursbehandling eller en anden tilsvarende insolvensbehandling, som tager sigte på realisering af overdragerens aktiver, og som er under tilsyn af en kompetent offentlig myndighed.
- 56 Desuden præciseres i artikel 5, stk. 2, i direktiv 2001/23, at når dette direktivs artikel 3 og 4 gælder for en sådan overførsel af en virksomhed, uanset om insolvensbehandlingen er indledt med henblik på realisering af overdragerens aktiver eller ej, kan en medlemsstat på visse betingelser undlade at anvende visse garantier, der er fastsat i disse artikler 3 og 4.

- 57 Denne medlemsstat kan således, ved fravigelse af det nævnte direktivs artikel 3, stk. 1, i medfør af direktivets artikel 5, stk. 2, litra a), bestemme, at overdragerens forpligtelser som følge af en arbejdskontrakt eller et arbejdsforhold, som skal opfyldes inden overførslen eller inden indledningen af insolvensbehandlingen, ikke overgår til erhververen, forudsat at denne behandling i henhold til den nævnte medlemsstats lovgivning sikrer en beskyttelse, som mindst svarer til den beskyttelse, der er sikret ved direktiv 80/987.
- 58 Det bemærkes, at det fremgår af de oplysninger, der er fremlagt af den forelæggende ret, at erhververen i overensstemmelse med BGB's § 613a i tilfælde af overførsel af en virksomhed indtræder i de rettigheder og pligter, der følger af de arbejdsforhold, der findes på tidspunktet for overførslen, og at denne artikel ikke udtrykkeligt fastsætter hverken, at visse slags rettigheder ikke overføres, eller at der skal sondres mellem de forskellige omstændigheder, hvorunder sådanne overførsler foregår. Herefter har den tyske lovgiver, i overensstemmelse med den mulighed, der er givet adgang til ved direktiv 2001/23, tilsigtet principielt at anvende artikel 3, stk. 1, i dette direktiv i forhold til arbejdstagernes ret til ydelser i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning, herunder når overførslen sker under en insolvensbehandling indledt mod overdrageren.
- 59 Følgelig må det afgøres, om det i forbindelse med en principiel anvendelse af princippet i nævnte direktivs artikel 3 ikke desto mindre er muligt, i medfør af de undtagelser, der er omhandlet i samme direktiv, at det fastsættes, at erhververen ikke hæfter for en arbejdstagers delvis erhvervede rettigheder til en alderspension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning, der er baseret på ansættelsesperioder forud for indledningen af insolvensbehandlingen.
- 60 Hvad først angår artikel 5, stk. 1, i direktiv 2001/23 har Domstolen gentagne gange fastslået, at det, for at afgøre, om en overførsel af virksomhed henhører under denne undtagelse, skal sikres, at denne overførsel opfylder de tre kumulative betingelser, der er opstillet i denne bestemmelse, nemlig at der mod overdrageren er indledt konkursbehandling eller en anden tilsvarende insolvensbehandling, at denne tager sigte på realisering af overdragerens aktiver, og at denne behandling gennemføres under tilsyn af en kompetent offentlig myndighed (jf. i denne retning dom af 16.5.2019, Plessers, C-509/17, EU:C:2019:424, præmis 40 og den deri nævnte retspraksis).
- 61 Domstolen har navnlig fastslået, at dette direktivs artikel 5, stk. 1, kræver, at konkursbehandlingen eller den tilsvarende insolvensbehandling tager sigte på realisering af overdragerens aktiver, og at en procedure, der tilsigter, at den berørte virksomheds aktivitet fortsættes, ikke opfylder denne betingelse (jf. i denne retning dom af 22.6.2017, Federatie Nederlandse Vakvereniging m.fl., C-126/16, EU:C:2017:489, præmis 47 og den deri nævnte retspraksis).
- 62 Følgelig udgør procedurer som de i hovedsagerne omhandlede, der ikke har til formål at realisere overdragerens goder, men at bevare dennes aktiviteter efter en overførsel heraf, ikke en procedure, som tager sigte på realisering af overdragerens aktiver som omhandlet i artikel 5, stk. 1, i nævnte direktiv (jf. i denne retning dom af 22.6.2017, Federatie Nederlandse Vakvereniging m.fl., C-126/16, EU:C:2017:489, præmis 51 og 52).
- 63 Hvad dernæst angår artikel 5, stk. 2, litra a), i direktiv 2001/23 skal det konstateres, at hvis rettighederne til en supplerende faglig forsikringsordning allerede var delvis erhvervede før indledningen af insolvensbehandlingen, vil retten til alderspension først indtræde ved indtrædelsen, efter indledningen af denne behandling, af den begivenhed, som giver ret til denne ydelse, i henhold til den i hovedsagerne omhandlede nationale lovgivning, således som fortolket af den nationale retspraksis.
- 64 Herefter kan det ikke antages, at denne nationale lovgivning, således som fortolket i den nationale retspraksis, vedrører overdragerens forpligtelser inden datoen for overførslen eller inden indledningen af insolvensbehandlingen, uden, således som generaladvokaten har anført i punkt 85 i forslaget til afgørelse, herved at se bort fra den strenge fortolkning, som denne undtagelse skal være genstand for.

- 65 Det følger heraf, at de undtagelser, der specifikt er fastsat i artikel 5 i direktiv 2001/23, ikke kan finde anvendelse på den i hovedsagerne omhandlede nationale lovgivning, således som fortolket i den nationale retspraksis.
- 66 En sådan konstatering udelukker imidlertid ikke, at denne lovgivning kan henhøre under de undtagelser, der er fastsat i artikel 3, stk. 4, i direktiv 2001/23. Det bemærkes nemlig, at anbringendet om det nævnte direktivs artikel 5, stk. 2, litra a), som omhandler en situation med overførsel som den i hovedsagerne omhandlede, tager udgangspunkt i anvendelsen af samme direktivs artikel 3 og 4 (dom af 11.6.2009, Kommissionen mod Italien, C-561/07, EU:C:2009:363, præmis 41).
- 67 I denne henseende følger det af nærværende doms præmis 58, at den i hovedsagerne omhandlede nationale lovgivning, således som fortolket i den nationale retspraksis, har foretaget en delvis overførsel til overdrageren af forpligtelsen til at udbetale arbejdstagernes rettigheder til en alderspension i medfør af en supplerende faglig forsikringsordning.
- 68 Som Kommissionen imidlertid har fremhævet, kan denne bestemmelse ikke, eftersom artikel 3, stk. 4, i direktiv 2001/23 gør det muligt for medlemsstaterne såvel at påbyde en fuldstændig overførsel til erhververen af en sådan forpligtelse som en fuldstændig manglende overførsel heraf til erhververen, fortolkes således, at den principielt forbyder en national lovgivning at foretage en delvis overførsel heraf.
- 69 Det bemærkes nemlig, således som nævnt i nærværende doms præmis 49 og 50, at dette direktiv ikke fastsætter en fuldstændig harmonisering, og at det tilsigter at sikre den rette balance mellem arbejdstagernes interesser, på den ene side, og overdragerens interesser, på den anden side.
- 70 I et sådant tilfælde må det antages dels, at medlemsstaten kun »bestemmer andet«, som omhandlet i sætningsleddet i dette direktivs artikel 3, stk. 4, litra a), for den del af arbejdstagernes ret til en alderspension i medfør af en supplerende faglig forsikringsordning, som skal overføres til erhververen, dels at forpligtelsen til at vedtage de foranstaltninger, der er nødvendige for at beskytte arbejdstagernes interesser, gælder for denne medlemsstat i henhold til artikel 3, stk. 4, litra b), heri, såvel for den del af disse rettigheder, som er overført til erhververen, som for de rettigheder, som kun kan gøres gældende over for overdrageren, i givet fald under en insolvensbehandling, der indledes mod denne, således som det er tilfældet i tvisterne i hovedsagerne.
- 71 Det følger heraf, at medlemsstaterne ved udøvelsen af deres skøn kan bestemme, at selv om erhververen indtræder i de rettigheder og forpligtelser, der følger af de arbejdsforhold, som bestod på tidspunktet for overførslen, hæfter denne kun for en arbejdstagers delvis erhvervede ret til en alderspension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning, der er baseret på ansættelsesperioder efter indledningen af insolvensbehandlingen, for så vidt som denne medlemsstat vedtager de nødvendige foranstaltninger for at beskytte arbejdstagernes interesser, i overensstemmelse med det nævnte direktivs artikel 3, stk. 4, litra b).
- 72 En sådan fortolkning gør det nemlig principielt muligt at sikre den rette balance mellem bevarelsen af arbejdstagernes rettigheder og bevarelsen af erhververnes rettigheder i tilfælde af overførsel af en virksomhed efter indledningen af en insolvensbehandling, for så vidt som den sikrer, at arbejdstagerne bevarer deres rettigheder til en alderspension i medfør af en supplerende faglig forsikringsordning, idet der samtidig fastsættes en begrænsning af erhververnes ansvar, der kan lette overførslerne af de virksomheder, der er genstand for en insolvensbehandling.
- 73 I denne henseende bemærkes endvidere, at ordlyden af artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23 i det væsentlige gentager ordlyden af artikel 8 i direktiv 80/987, som er affattet i identiske termer med artikel 8 i direktiv 2008/94, idet sidstnævnte kodificerede direktiv 80/987. Desuden kræver artikel 5, stk. 2, litra a), i direktiv 2001/23, som vedrører overførsler af virksomheder i tilfælde af insolvensbehandling, en beskyttelse, som mindst svarer til den, der gives i de situationer, der er

omfattet af direktiv 80/987. Det følger heraf, at de nødvendige foranstaltninger for at beskytte arbejdstagernes interesser, som medlemsstaterne skal vedtage i henhold til artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23, skal forstås således, at de under alle omstændigheder omfatter de foranstaltninger, der er fastsat i direktiv 2008/94, som tilsigter at kompensere deres arbejdsgivers insolvens, uanset om denne er erhververen eller, som i det foreliggende tilfælde, overdrageren.

- 74 Det følger heraf, at beskyttelsen af arbejdstagerne, i tilfælde af overførsel af en virksomhed efter indledningen af en insolvensbehandling, for så vidt angår deres helt eller delvis erhvervede ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til supplerende faglige eller tværfaglige forsikringsordninger, som omhandlet i artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23, skal være på et niveau, som mindst svarer til det beskyttelsesniveau, der kræves i artikel 8 i direktiv 2008/94.
- 75 Henset til det foregående skal det første, det andet og det fjerde spørgsmål i hver af de forenede sager besvares med, at direktiv 2001/23, navnlig henset til dette direktivs artikel 3, stk. 1 og 4, og artikel 5, stk. 2, litra a), skal fortolkes således, at det ikke, i tilfælde af overførsel af en virksomhed, der er underlagt en insolvensbehandling, som er iværksat af virksomhedens kurator, er til hinder for en national lovgivning, således som fortolket i national retspraksis, hvorefter erhververen – efter indledningen af insolvensbehandlingen – ved indtrædelsen af den begivenhed, der giver ret til en alderspension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning, ikke hæfter for en arbejdstagers delvis erhvervede ret til denne alderspension, som er optjent i ansættelsesperioder, der ligger forud for indledningen af insolvensbehandlingen, for så vidt som de foranstaltninger, der er vedtaget for at beskytte arbejdstagernes interesser, hvad angår den del af beløbet, som erhververen ikke hæfter for, er på et niveau, som mindst svarer til det beskyttelsesniveau, der kræves i artikel 8 i direktiv 2008/94.

Det tredje, det femte og det sjette spørgsmål i hver af de forenede sager

- 76 Med det tredje, det femte og det sjette spørgsmål, der skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23, sammenholdt med artikel 8 i direktiv 2008/94, skal fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en national lovgivning, således som fortolket i national retspraksis, som i forbindelse med indtrædelsen af en begivenhed, der giver ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning efter indledningen af den insolvensbehandling, hvorunder overførslen af virksomheden fandt sted, og for så vidt angår den del af disse ydelser, som ikke påhviler erhververen, fastsætter dels, at den i overensstemmelse med national ret fastsatte garantiinstitution mod insolvens ikke er forpligtet til at intervenere, når den delvist erhvervede ret til ydelser i forbindelse med alderdom ikke allerede var endelig på tidspunktet for indledningen af denne insolvensbehandling, dels at dette beløb, med henblik på fastsættelsen af størrelsen af den del af disse ydelser, som den nævnte institution har ansvaret for, beregnes på grundlag af den månedlige bruttoløn, som den pågældende arbejdstager oppebar på tidspunktet for indledningen af den nævnte behandling.
- 77 I denne henseende bemærkes for det første, således som det fremgår af nærværende doms præmis 75, at den garanti, som den pågældende medlemsstat skal tilbyde for den del af størrelsen af ydelserne i forbindelse med alderdom i medfør af en supplerende faglig forsikringsordning, som ikke påhviler erhververen, skal være på et niveau, som mindst svarer til det beskyttelsesniveau, der kræves i artikel 8 i direktiv 2008/94.
- 78 I denne sammenhæng råder medlemsstaterne ved gennemførelsen af artikel 8 i direktiv 2008/94 over et vidt skøn ved fastsættelsen af såvel fremgangsmåden som niveauet for beskyttelsen af de rettigheder, som arbejdstagerne har erhvervet til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til supplerende faglige forsikringsordninger. Da denne bestemmelse derfor ikke kan fortolkes således, at den kræver en fuldstændig garanti af disse rettigheder, er den ikke til hinder for, at medlemsstaterne, idet de forfølger legitime økonomiske og sociale mål, reducerer de rettigheder, arbejdstagerne har erhvervet, i tilfælde af deres arbejdsgivers insolvens, for så vidt som de navnlig overholder

proportionalitetsprincippet. Medlemsstaterne er derfor i overensstemmelse med det formål, der forfølges med dette direktiv, forpligtet til at sikre arbejdstagerne den minimumsbeskyttelse, der kræves i det nævnte direktivs artikel 8 (jf. i denne retning dom af 19.12.2019, Pensions-Sicherungs-Verein, C-168/18, EU:C:2019:1128, præmis 38-40 og den deri nævnte retspraksis).

- 79 Hvad angår den minimumsbeskyttelse, der kræves i artikel 8 i direktiv 2008/94, har Domstolen allerede fastslået, at en korrekt gennemførelse af denne bestemmelse kræver, at en tidligere arbejdstager i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens modtager mindst halvdelen af de ydelser i forbindelse med alderdom, som følger af de pensionsrettigheder, der er akkumuleret i forbindelse med en supplerende faglig forsikringsordning, og at denne bestemmelse i dette tilfælde pålægger medlemsstaterne at sikre hver enkelt tidligere arbejdstager en godtgørelse svarende til mindst halvdelen af værdien af vedkommendes erhvervede rettigheder i henhold til en sådan ordning (jf. i denne retning dom af 19.12.2019, Pensions-Sicherungs-Verein, C-168/18, EU:C:2019:1128, præmis 41, 51 og 52 og den deri nævnte retspraksis).
- 80 Ligeledes er denne minimumsbeskyttelse til hinder for en åbenbart uforholdsmæssig nedsættelse af en arbejdstagers erhvervstilknyttede ydelser i forbindelse med alderdom, som alvorligt berører den berørtes evne til at forsørge sig selv. Dette vil være tilfældet med en nedsættelse af ydelserne i forbindelse med alderdom, som rammer en tidligere arbejdstager, som allerede lever under, eller som på grund af denne nedsættelse vil skulle leve under, den tærskel for risiko for fattigdom, som fastsættes af Den Europæiske Unions Statistiske Kontor (Eurostat) for den pågældende medlemsstat. Den nævnte minimumsbeskyttelse kræver således, at en medlemsstat garanterer en tidligere arbejdstager, som er udsat for en sådan nedsættelse af hans ydelser i forbindelse med alderdom, en godtgørelse af en størrelse, som, uden at den nødvendigvis dækker alle de lidte tab, er i stand til at afhjælpe deres åbenbart uforholdsmæssige karakter (jf. i denne retning dom af 19.12.2019, Pensions-Sicherungs-Verein, C-168/18, EU:C:2019:1128, præmis 44 og 45).
- 81 Det skal endvidere tilføjes, at artikel 8 i direktiv 2008/94 tilsigter at sikre arbejdstagernes langsigtede interesser, eftersom sådanne interesser for så vidt angår erhvervede eller delvis erhvervede rettigheder principielt omfatter hele den periode, pensionen oppebæres i (dom af 24.11.2016, Webb-Sämann, C-454/15, EU:C:2016:891, præmis 27).
- 82 For det andet bemærkes, at den i hovedsagerne omhandlede nationale lovgivning i tilfælde af overførsel af en virksomhed efter indledningen af en insolvensbehandling fastsætter, at erhververen indtræder i de rettigheder og pligter, der følger af de arbejdsforhold, der består på tidspunktet for overførslen, således at der, for så vidt angår en supplerende faglig forsikringsordning som den i hovedsagerne omhandlede, med henblik på beregningen af størrelsen af ydelserne i forbindelse med alderdom i forbindelse med indtrædelsen af den begivenhed, som giver ret hertil, skal tages hensyn til alle de ansættelsesperioder, som arbejdstageren har tilbagelagt i arbejdsforholdet, herunder til dem, der er tilbagelagt hos overdrageren, samt til arbejdstagerens bruttoløn før arbejdsforholdets ophør.
- 83 Som det fremgår af de af den forelæggende ret afgivne oplysninger, hvortil der henvises i nærværende doms præmis 20 og 28, udgør størrelsen af alderspensionen for hvert tjenestear, der medregnes, desuden – i overensstemmelse med den i hovedsagerne omhandlede supplerende faglige forsikringsordning – en vis procentdel af arbejdstagerens bruttoløn på tidspunktet for indtrædelsen af den begivenhed, som giver ret til disse ydelser, uden at måtte overstige en vis procentdel efter 45 års tjeneste.
- 84 Det følger heraf, at den i hovedsagerne omhandlede nationale lovgivning kun opfylder den garanti, der følger af artikel 8 i direktiv 2008/94, jf. nærværende doms præmis 79, og som består i at sikre en tidligere arbejdstager mindst halvdelen af de ydelser i forbindelse med alderdom, der følger af de pensionsrettigheder, der er optjent i forbindelse med en supplerende faglig forsikringsordning, for så

vidt som den tidligere arbejdstager er sikker på at modtage halvdelen af de beløb, som han har krav på i henhold til den beregningsmekanisme, der er indført ved den nationale lovgivning som nævnt i nærværende doms præmis 82 og 83.

- 85 Navnlig kan artikel 8 i direktiv 2008/94 ikke i et tilfælde som det i hovedsagerne omhandlede fortolkes således, at størrelsen af ydelsen, hvoraf mindst 50% skal udbetales til den tidligere arbejdstager, kan beregnes uden med henblik herpå at tage behørigt hensyn til ansættelsesperioder tilbagelagt hos overdrageren, hvorunder retten til ydelser i forbindelse med alderdom er blevet optjent, og til arbejdstagerens bruttoløn på tidspunktet for erhvervelsen af retten til sådanne rettigheder.
- 86 I øvrigt gør en beregning, som ikke tager hensyn til de ansættelsesperioder og den bruttoløn, der er omhandlet i ovenstående præmis, det ikke muligt at afgøre, om der – i overensstemmelse med det krav, der følger af denne artikel 8, og som er anført i nærværende doms præmis 80 – skal ske afhjælpning af konsekvenserne af en nedsættelse af disse ydelser, som rammer en tidligere arbejdstager, som allerede lever under, eller som på grund af denne nedsættelse vil skulle leve under, den tærskel for risiko for fattigdom, der er fastsat for den pågældende medlemsstat.
- 87 I denne henseende kan den tyske regerings argument, hvorefter artikel 8 i direktiv 2008/94, eftersom den tyske version af denne bestemmelse bruger syntagmet »*ihrer erworbenen Rechte oder Anwartschaftsrechte*«, og eftersom udtrykket »*erworbene Anwartschaftsrechte*« kan oversættes ordret med udtrykket »delvis erhvervet ret«, kun vedrører delvis erhvervede rettigheder, der, i overensstemmelse med de nationale bestemmelser, er erhvervede, dvs. endelige, ikke tiltrædes.
- 88 Det bemærkes nemlig, således som anført af sagsøgeren i hovedsagen i sag C-674/18, at andre sprogversioner af denne bestemmelse, såsom den franske, italienske og spanske, kun vedrører »erhvervet ret eller delvis erhvervet ret«, uden at kræve, at sidstnævnte ligeledes er blevet endelige.
- 89 Det bemærkes imidlertid, at ifølge Domstolens faste praksis kræver behovet for en ensartet fortolkning af en bestemmelse i EU-retten i tilfælde af forskelle mellem flere sprogudgaver af denne, at den omhandlede bestemmelse fortolkes ud fra sammenhængen og formålet med det regelsæt, hvori den udgør et element (dom af 23.11.2016, Bayer CropScience og Stichting De Bijenstichting, C-442/14, EU:C:2016:890, præmis 84 og den deri nævnte retspraksis).
- 90 Artikel 2, stk. 2, første afsnit, i direktiv 2008/94 bestemmer ganske vist, at dette direktiv ikke berører nationale retsregler bl.a. for så vidt angår definitionen af udtrykkene »erhvervet ret«, på den ene side, og »delvis erhvervet ret«, på den anden side.
- 91 Følgelig er dette direktiv ikke til hinder for, at en medlemsstat blandt delvis erhvervede rettigheder sondrer mellem de rettigheder, der er endelige. Ikke desto mindre må en sådan skønsmargin for medlemsstaterne ikke føre til, at den effektive virkning af bestemmelserne i dette direktiv, og navnlig af direktivets artikel 8, tilsidesættes. Dette ville imidlertid være tilfældet, hvis det var tilladt en medlemsstat at unddrage visse kategorier af delvis erhvervede rettigheder, som omhandlet i dens nationale ret, fra den forpligtelse til minimumsbeskyttelse, der i henhold til artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23, sammenholdt med artikel 8 i direktiv 2008/94, gælder for samtlige delvis erhvervede rettigheder.
- 92 Det tilkommer endelig den forelæggende ret, henset til de principper, der kan udledes af denne doms ovenstående præmisser, at efterprøve, om forpligtelsen til at sikre en minimumsbeskyttelse af den arbejdstager, som har ret til ydelser i medfør af en supplerende faglig forsikringsordning, er blevet tilsidesat i tvisterne i hovedsagerne.
- 93 Henset til det foregående skal det tredje, det femte og det sjette spørgsmål i hver af de forenede sager besvares med, at artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23, sammenholdt med artikel 8 i direktiv 2008/94, skal fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en national lovgivning, således som

fortolket i national retspraksis, som i forbindelse med indtrædelsen af en begivenhed, der giver ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning efter indledningen af den insolvensbehandling, hvorunder overførslen af virksomheden fandt sted og for så vidt angår den del af disse ydelser, som ikke påhviler erhververen, fastsætter, dels at den i overensstemmelse med national ret fastsatte garantiinstitution mod insolvens ikke er forpligtet til at intervenere, når den delvis erhvervede ret til ydelser i forbindelse med alderdom ikke allerede var endelig på tidspunktet for indledningen af denne insolvensbehandling, dels at dette beløb, med henblik på fastsættelsen af størrelsen af den del af disse ydelser, som den nævnte institution har ansvaret for, beregnes på grundlag af den månedlige bruttoløn, som den pågældende arbejdstager oppebar på tidspunktet for indledningen af den nævnte behandling, hvis det heraf følger, at arbejdstagerne fratages den minimumsbeskyttelse, der er sikret ved denne bestemmelse, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.

Det syvende til det niende spørgsmål i hver af de forenede sager

- 94 Med det syvende til det niende spørgsmål i hver af de forenede sager ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 8 i direktiv 2008/94, for så vidt som den fastsætter en minimumsbeskyttelse af arbejdstagernes erhvervede ret eller delvis erhvervede ret til ydelser i forbindelse med alderdom, har direkte virkning, som den berørte kan gøre gældende over for en privatretlig garantiinstitution, der har til opgave at opkræve obligatoriske bidrag hos arbejdsgiverne, og som med henblik herpå kan iværksætte tvangsfuldbyrdelse, idet den er underlagt et finanstillsyn udøvet af en offentlig myndighed i den pågældende medlemsstat.
- 95 Domstolen har allerede i dom af 19. december 2019, Pensions-Sicherungs-Verein (C-168/18, EU:C:2019:1128), besvaret spørgsmålet om, hvorvidt artikel 8 i direktiv 2008/94 kan have direkte virkning, således at den kan påberåbes over for et privatretligt organ, der er udpeget af den pågældende medlemsstat som værende den institution, der yder sikring mod risikoen for arbejdsgiveres insolvens på området for arbejdsmarkedspension. I den nævnte doms præmis 52-57 besvarede Domstolen nærmere bestemt spørgsmålet bekræftende, dels for så vidt som det nævnte organ, henset til den garantiopgave, som dette organ er blevet tillagt, og til de vilkår, hvorunder det udfører denne opgave, kan sidestilles med staten, dels for så vidt som denne opgave rent faktisk omfatter den type ydelser i forbindelse med alderdom, med hensyn hvilke der kræves den minimumsbeskyttelse, der er fastsat i denne artikel 8.
- 96 Henset til disse betragtninger skal det syvende til det niende spørgsmål i hver af de forenede sager besvares med, at artikel 8 i direktiv 2008/94, for så vidt som den fastsætter en minimumsbeskyttelse af arbejdstagernes erhvervede ret eller delvis erhvervede ret til ydelser i forbindelse med alderdom, kan have direkte virkning, således at den kan påberåbes over for et privatretligt organ, der er udpeget af den pågældende medlemsstat som værende den institution, der yder sikring mod risikoen for arbejdsgiveres insolvens på området for arbejdsmarkedspension, for så vidt som det nævnte organ, henset til den garantiopgave, som dette organ er blevet tillagt, og til de vilkår, hvorunder det udfører denne opgave, dels kan sidestilles med staten, og denne opgave dels rent faktisk omfatter den type ydelser i forbindelse med alderdom, med hensyn hvilke der kræves den minimumsbeskyttelse, der er fastsat i denne artikel 8, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at afgøre.

Sagsomkostninger

- 97 Da sagens behandling i forhold til hovedsagernes parter udgør et led i de sager, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra nævnte parter udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Femte Afdeling) for ret:

- 1) Rådets direktiv 2001/23/EF af 12. marts 2001 om tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivning om varetagelse af arbejdstagernes rettigheder i forbindelse med overførsel af virksomheder eller bedrifter eller af dele af virksomheder eller bedrifter skal, navnlig henset til dette direktivs artikel 3, stk. 1 og 4, og artikel 5, stk. 2, litra a), fortolkes således, at det ikke i tilfælde af overførsel af en virksomhed, der er underlagt en insolvensbehandling, som er iværksat af virksomhedens kurator, er til hinder for en national lovgivning, således som fortolket i national retspraksis, hvorefter erhververen – efter indledningen af insolvensbehandlingen – ved indtrædelsen af den begivenhed, der giver ret til en alderspension i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning, ikke hæfter for en arbejdstagers delvis erhvervede ret til denne alderspension, som er optjent i ansættelsesperioder, der ligger forud for indledningen af insolvensbehandlingen, for så vidt som de foranstaltninger, der er vedtaget for at beskytte arbejdstagernes interesser, hvad angår den del af beløbet, som erhververen ikke hæfter for, er på et niveau, som mindst svarer til det beskyttelsesniveau, der kræves i artikel 8 i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2008/94/EF af 22. oktober 2008 om beskyttelse af arbejdstagerne i tilfælde af arbejdsgiverens insolvens.
- 2) Artikel 3, stk. 4, litra b), i direktiv 2001/23, sammenholdt med artikel 8 i direktiv 2008/94, skal fortolkes således, at bestemmelsen er til hinder for en national lovgivning, således som fortolket i national retspraksis, som i forbindelse med indtrædelsen af en begivenhed, der giver ret til ydelser i forbindelse med alderdom i henhold til en supplerende faglig forsikringsordning efter indledningen af den insolvensbehandling, hvorunder overførslen af virksomheden fandt sted og for så vidt angår den del af disse ydelser, som ikke påhviler erhververen, fastsætter, dels at den i overensstemmelse med national ret fastsatte garantiinstitution mod insolvens ikke er forpligtet til at intervenere, når den delvis erhvervede ret til ydelser i forbindelse med alderdom ikke allerede var endelig på tidspunktet for indledningen af denne insolvensbehandling, dels at dette beløb, med henblik på fastsættelsen af størrelsen af den del af disse ydelser, som den nævnte institution har ansvaret for, beregnes på grundlag af den månedlige bruttoløn, som den pågældende arbejdstager oppebar på tidspunktet for indledningen af den nævnte behandling, hvis det heraf følger, at arbejdstagerne fratages den minimumsbeskyttelse, der er sikret ved denne bestemmelse, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.
- 3) Artikel 8 i direktiv 2008/94 kan, for så vidt som den fastsætter en minimumsbeskyttelse af arbejdstagernes erhvervede ret eller delvis erhvervede ret til ydelser i forbindelse med alderdom, have direkte virkning, således at den kan påberåbes over for et privatretligt organ, der er udpeget af den pågældende medlemsstat som værende den institution, der yder sikring mod risikoen for arbejdsgiverens insolvens på området for arbejdsmarkedspension, for så vidt som det nævnte organ, henset til den garantiopgave, som dette organ er blevet tillagt, og til de vilkår, hvorunder det udfører denne opgave, dels kan sidestilles med staten, og denne opgave dels rent faktisk omfatter den type ydelser i forbindelse med alderdom, med hensyn hvilke der kræves den minimumsbeskyttelse, der er fastsat i denne artikel 8, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at afgøre.

Underskrifter